

**GOVOR PREDSEDNIKA VLADE RS JANEZA JANŠE
NA OSREDNJI DRŽAVNI SLOVESNOSTI OB DNEVU SAMOSTOJNOSTI IN ENOTNOSTI**

Ljubljana, 22. december 2012

Spoštovane Slovenke in Slovenci,
spoštovani g. predsednik Republike,
spoštovani g. novi predsednik Republike,
spoštovani sodržavljeni – pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti,
spoštovani rojaki v zamejstvu in po svetu,
ekscelence,
svojci padlih v vojni za Slovenijo,
pripadniki Slovenske vojske in policije na misijah in na dolžnosti,

spoštovane državljanke in državljani!

Mesec december je prazničen mesec. Mesec upanja, ki je poln pričakovanj, radosti in veselja. Mesec, v katerem običajno več časa kot druge mesece namenjamo svojim bližnjim in prijateljem. Mesec dobrih misli in želja. Takšno dobro misel in željo smo s kolektivno zgodovinsko močjo triindvajsetega decembra 1990 izrazili tudi za našo Slovenijo. Padla je odločitev za nekaj, po čemer hrepeni vsak zrel narod – za samostojno in neodvisno državo.

Ko smo postavljali temelje naši državi, smo verjeli, da bosta osamosvojitve in demokratizacija prinesli tudi svobodno in pravično družbo. Ne družbo enakosti, to je bila utopija, vendar pa družbo enakih možnosti za vse, v kateri bo vsak poleg pravic sorazmerno sprejemal tudi svojo odgovornost.

To so bila leta navdušenja, poguma in optimizma. Ekonomska in politična svoboda je prinesla sprostitev ustvarjalnih potencialov, ki so v slovenskem narodu od nekdaj bili. Prav zaradi naše ustvarjalnosti in sposobnosti smo se kmalu uvrstili med najhitreje razvijajoče se države v Evropski uniji. Slovenija je postala članica najpomembnejših mednarodnih organizacij. Dokazali smo, da lahko pri enakopravnih pogojih dosegamo enake, včasih pa celo boljše rezultate. Odpirale so se nove poti in nove priložnosti. Zdelo se je, da se naša pot lahko samo še vzpenja, da je vse samoumevno in da nam samim pravzaprav ni treba veliko storiti.

Ko sem pred petimi leti za tem istim govorniškim pultom, ob podobnem prazniku, spregovoril vam in nekaterim drugim v tem avditoriju o tem, kaj nas čaka, so se že kazali obrisi čeri, ki se jim nismo začeli pravočasno in dovolj spretno umikati. Takrat sem se tukaj javno vprašal, ali nismo ob vsem tem razvoju in zanosu, ob vseh teh zvonečih uspehih vendarle česa spregledali

ali česa pozabili. Ob tem, da je naš standard danes še enkrat večji, kot je bil v času, ko smo se odločali za samostojno in neodvisno državo, se vendarle, ob tem nezadovoljstvu, ki je v državi tudi ob tem prazniku, zdi, da je tega, kar smo spregledali, veliko. Vem, da danes ni nikogar, ki se tega ne bi zavedal. Vemo, kaj vse smo spregledali. Vemo, česa nismo odpravili v tranziciji, pa bi morali. Prav tako vemo, da bi se morali bolj prilagajati ekonomskim in tehnološkim spremembam v globalnem svetu, pa se nismo dovolj prilagajali. Gospodarski izzivi, s katerimi se soočamo, niso zgolj posledica globalne finančne krize in recesije v evroobmočju, kot se velikokrat sliši. Predvsem so posledica vztrajnega kršenja temeljnega načela, ki pravi: »Nikoli ne porabi več, kot lahko zaslužiš.«

Slovenija je danes gospodarsko, pa tudi politično povezana v Evropi, vendar ta Evropa, v katero smo povezani, predstavlja zgolj kakšnih osem odstotkov svetovnega prebivalstva. Vendar teh osem odstotkov prebivalstva, ki živimo v Evropi, ustvari četrtno svetovnega dohodka in hkrati s to četrtno financira več kot polovico svetovne porabe. Račun se ne izide več in, kot je ta teden ugotavljala tudi nemška kanclerka, bo v prihodnje zaradi teh razmerij celo najrazvitejšim državam težko ohraniti sedanjí socialni model in financirati tisto, kar smo se v teh letih, tej dobi blagostanja navadili.

V tej naši kratki samostojni ekonomski zgodovini smo samo v obdobju 2005–2008, ko smo imeli nadpovprečno gospodarsko rast, imeli izravnán proračun. A v tem času so se naša podjetja preveč zadolžila. V letih, ki so sledila in ko je kriza najbolj pokazala zobe, pa smo si denar za blažitev posledic krize v celoti izposojali. Vemo, za kaj smo ga porabili oziroma za kaj ga nismo. V tem času smo tudi zaradi blokad, takšnih in drugačnih, sprejeli recept nekritičnega trošenja izposojenega denarja, s katerim smo zgolj blažili posledice krize in upali, da bo ta minila kot neka kratka nevihta.

Če bi zmogli stopiti skupaj takrat in že ob začetku te krize prilagoditi javno potrošnjo, storiti nekaj, kar je bilo gospodarstvo samo po sebi primorano, bi ostalo več za investicije, več za vlaganja, več za nova delovna mesta, bi bilo to prilagajanje proračunske porabe danes manj obsežno in manj boleče, bilo bi razdeljeno na daljše obdobje in mnogi tega ne bi niti opazili. Večje bi bilo zaupanje tujih in domačih partnerjev v Slovenijo.

Danes je skoraj nepotrebno ugotavljati, da smo padli pri tem izpitu. Danes nas na to opozarjajo državljanke in državljani. Pravijo, da Slovenija ni pravna in pravična država. Da smo postali država, kjer pohlep in napuh veljata več kot poštenost, marljivost in delavnost. Državljaní nas opozarjajo, da smo postali država, kjer se veliko ljudi počuti drugorazredne državljane, ki so ponižani, predvsem pa mnogokrat razočarani. Postali smo država, kjer se posamezniki in skupine, ki so leta in desetletja uživali različne privilegije, teh kljub krizi še vedno oklepajo za vsako ceno. Država, kjer številni mladi ne vidijo svoje prihodnosti in ne najdejo priložnosti, da bi izživelí svoje talente.

V življenju vsakega naroda, pa tudi posameznika, pridejo tudi težke preizkušnje. Čas, v katerem smo danes, je takšen čas. Ko se soočamo z njimi, je seveda prav, da odkrito in jasno pogledamo vase in se vprašamo: kaj je vsak izmed nas in kaj smo kot družba naredili narobe? Kaj smo kot družba zamudili in kje smo zgrešili na poti, na katero smo polni upanja in vere stopili pred dvaindvajsetimi leti? Vse družbe, ne samo naša, se hitro in lahko ujamejo v pasti lagodnega življenja, privilegijev, sebičnosti. Iz zgodovine poznamo na stotine takšnih primerov, a ne samo v zgodovini, tudi danes v Evropi in po svetu. Preprosto povedano, iščejo se lažje poti tam, kjer bi morali, če bi hoteli ravnati prav, iti po težji. Mislim, da smo prav tu naredili največ napak.

Povprečna bruto plača v našem gospodarstvu je 1.300 €, povprečna bruto plača v negospodarstvu pa 1.700 €. Potrebujemo seveda oboje: potrebujemo dobro gospodarstvo, ki bo ustvarjalo nova delovna mesta, in kvaliteten javni sektor. O tem smo se načelno dogovorili, ko je

Slovenija nastajala kot samostojna država in smo postavljali okvire za naše skupno življenje. In ne moremo za javni sektor v kriznih časih nameniti več kot pred krizo. V slovenskem gospodarstvu danes dela 130.000 manj domačih in tujih delavcev kot leta 2008. 130.000 manj ljudi v Sloveniji neposredno manj ustvarja v gospodarstvu kot pred krizo. Hkrati pa se je v istem času, ko je gospodarstvo izgubljal delovna mesta, v javnem sektorju, v šolstvu, število zaposlenih povečalo za skoraj 5.000. Verjamem, da jih potrebujemo. Vendar plačamo lahko toliko, kot ustvarimo. Nobena javna blagajna dolgoročno ne more vzdržati takšnega razkoraka, zato pričakovanje delavcev in podjetnikov, slovenskega gospodarskega sektorja, za večje razumevanje ob nujnih prilagoditvah ni neupravičeno. Država pa je tisti garant, ki mora v dobrih in še posebno v slabih časih skrbeti, da so bremena pravično porazdeljena in odgovornosti jasno določene. O tem je v svojem današnjem nagovoru govoril tudi novi predsednik Republike Slovenije gospod Borut Pahor. Seveda pa morajo biti v pravni državi te odgovornosti tudi izterjane, ko pride do napak in zlorab. Na tej točki je bil v zablodah v naši državi narejen največji zdrs. V močvirjih tranzicije in svojevrstnega systemskega pristopa v šolstvu se je začel izgubljati celo elementarni občutek o tem, kaj je prav in kaj je narobe. To, spoštovani, se ne da urediti z zakonom, to je stvar splošne kulture in vzgoje, da se to tudi loči.

Že na začetku, v času največjih zlorab in divjega lastninjenja, smo vzeli domovinsko pravico besedi poštenje. To besedo so smešili in jo poniževali. Čez nekaj časa je v javni govorici začela označevati svoje nasprotje. Iz ljudi so se norčevali, češ, ta je poštenjak, ta je podpoštenjak. Če so v devetdesetih letih koga mediji označili za poštenjaka, je bila to zmerljivka. In kakšen je bil končni rezultat, če ne navajamo podrobnosti vmes? Preko 700 kazenskih ovadb za divje lastninjenje in niti ene pravnomočne obsodbe.

Iz vladavine prava je bila izgnana pravičnost. Ukradeno kolo je bilo kaznivo dejanje, ukradeno podjetje pa samo velika svinjarija. Ali pa še to ne. Rekli so: ta se je znašel. Razorožitev slovenske teritorialne obrambe ob prisegi nove Demosove vlade je bila zgolj spoštovanje takratnega pravnega reda, oboroževanje nove slovenske vojske pa kriminalna trgovina z orožjem.

Politika tako imenovanega nacionalnega interesa, zaradi katerega naj bi bila vsa največja podjetja, banke in zavarovalnice in institucije v državni lasti, je bila do skrajnosti zlorabljena. Služila je predvsem za zaščito osebnih in skupinskih koristi zagovornikov tega interesa. Že preprost pogled na lestvico najbogatejših in interesnih skupin v ozadju nam pove, za čigav interes je dejansko šlo – koristi od tega nacionalnega interesa so šle posameznikom, škoda pa narodu oziroma davkoplačevalcem.

Slovenski davkoplačevalci smo se pred desetletjem in pol soočili z večmilijardno luknjo v državnih bankah. To smo pokrili v celoti, zanjo pa ni nikoli nihče odgovarjal. Ljudje, odgovorni zanjo, so mirno prevzeli funkcije v ozdravljenih bankah ali v njihovi neposredni bližini.

Danes se tudi zato in ne samo zaradi krize spet soočamo z istim problemom. V zadnjih letih smo slovenski davkoplačevalci z dokapitalizacijami vložili v državne banke skoraj milijardo novih evrov, luknja pa je bila kljub temu vsak dan večja. Poznamo ob vsem tem en sam primer, ko bi kakega posameznik zaradi tega obiskala roka pravice?

Ves čas življenja samostojne slovenske države se še otepamo ideoloških ostalin preteklosti, s katerimi nismo bili sposobni razčistiti, niti nismo bili sposobni dostojno pokopati vseh naših mrtvih. Ti še vedno brez pravice do groba ležijo po kraških jamah in rudniških jaških v sramoto in posmeh vsem elementarnim vrednotam človeštva po vsej Sloveniji. Zaradi tega ni slučajno, da se v javni besednjak ponovno vračajo besede, s katerimi nekateri danes, decembra 2012, ponovno pošiljajo ljudi v Barbarin rov Hude jame ali povečujejo tovrstne zločine proti človeštvu. Ni toliko problem v posamičnih pojavih. Nobena moderna družba danes ni varna ne pred levimi

ne pred desnimi ekstremizmi. Problem, in to velik, pa je v tem, da večinski medijski prostor te države tega in teh pojavov ni enodušno obsodil.

Čas, ki ga živimo, je tudi čas protestov. Na včerajšnje proteste na Trg republike so posamezniki prinesli slovenske državne zastave in z njimi v rokah protestirali, tudi proti vladi, ki jo vodim. Nič ni narobe s tem. Slovenska državna zastava, ki so jo držali v rokah, je njihova. Ko smo se decembra leta tisoč devetsto devetdeset odločali za samostojno in demokratično Slovenijo, smo se odločali za državo, v kateri lahko vsak državljan svobodno izraža svoje mnenje in mirno protestira proti kateri koli instituciji tudi lastne države. Vsak, ki to počne s slovensko zastavo v rokah, zasluži moje spoštovanje. Gre za aktivnega državljana.

Bile pa so tudi druge zastave in simboli. Nekateri so protestirali z zastavami v rokah, zastavami države in armade, ki nas je napadla, ubijala naše brate in skušala preprečiti uveljavitev naše pravice do samoodločbe. Ali s totalitarnimi simboli, ki smo jih ob razglasitvi slovenske državnosti dostojanstveno – mogoče preveč dostojanstveno – sneli in odstranili. Vsem tem pa bi rad navedel besede, ki jih je ob razglasitvi plebiscitnega rezultata v tem istem Cankarjevem domu izrekel dr. Jože Pučnik: »Jugoslavije ni več, za Slovenijo gre!«

Spoštovani! Mislim, da je po dvaindvajsetih letih čas, da to na glas povemo. Jugoslavije ni več in je tudi nikoli več ne bo. Prav tako ne bo več nazaj tistega režima, čeprav se njegovi posamezni ostanki trdovratno upirajo svoji neizogibni usodi pristanka na smetišču zgodovine. Zdaj gre za Slovenijo, za Slovenijo, vpeto v skupno evropsko prihodnost.

Spoštovani! V položaju, v katerem smo danes, imamo dve možnosti. Ena je, da se kot družba poenotimo o tem, da obstaja ločnica med prav in narobe in da ni več resnic, ter se resno spopademo z očitnimi zablodami in stranpotmi dosedanjega razvoja ter vrnemo poštenju in pravičnosti domovinsko pravico. Druga možnost, slabša, pa je, da še naprej upamo, da se bo vse kar samo od sebe spremenilo, ob tem pa na volilni dan ostajamo doma. Upamo, da se bomo vsak posebej že nekako znašli. Tonemo vedno globlje v močvirje sprijaznenosti, nemoči, vladavine finančnih in političnih ozadij in lobijev ter nazadnje morda kaosa. Mimogrede, tu je bilo veliko polemik, zato, mimogrede, vsakdo, ki si obleče trenirko in gre na volitve, izrazi večje spoštovanje do Slovenije kot tisti, ki v obleki in kravati ostane doma. Kar se tiče mene, sem prepričan, da bomo izbrali prvo pot. In da ima ta v tem trenutku, ko je sama po sebi vse bolj jasno predstavljena, enako plebiscitno podporo, kot jo je imela Slovenija pred dvaindvajsetimi leti.

Zaradi tega ni razloga za pesimizem. Smo v težavah, vendar jih bomo premagali. Zunanje okolje je zahtevno – dvajset let ni bilo, vendar se stabilizira. Evrosistem, evroobmočje je ustvarilo najnujnejše obrambne mehanizme in ne bo razpadlo. Nekateri na teh protestih predlagajo, naj Slovenija zapusti evrsko območje in uvede svojo valuto. To ni potrebno. Prav tako ne bo razpadla Evropska unija. Nobene države ni, ki bi hotela iz nje. Nasprotno, vedno več držav si želi članstva. Po dolgih letih krize se je pred dnevi dvignila celo bonitetna ocena Grčije. Mimogrede, po odločitvi slovenskega ustavnega sodišča o prepovedi referendumov se je financiranje našega javnega dolga praktično čez noč močno pocenilo. Ena sama razumna odločitev nam je prihranila na desetine milijonov evrov, ki jih nujno potrebujemo.

Spoštovani! Ob letošnjem letu, ki je bilo izjemno težko, smo vendarle naredili nekatere pomembne premike, ki so bili potrebni za slovensko gospodarstvo, za izhod iz krize. Soglasno s socialnimi partnerji smo prepolovili primanjkljaj v letošnjem letu. Soglasno, kar je bilo tudi lani še videti kot utopija, smo sprejeli pokojninsko reformo. Z njo smo zaustavili padanje pokojnin, stabilizirali pokojninski sistem ter ga naredili nekoliko bolj pravičnega.

Kljub poskusom netenja nemirov tik pred drugim krogom predsedniških volitev smo tudi te izpeljali v skladu z vsemi demokratičnimi standardi, brez kakršnih koli napak. V zadnjih dneh so

padle tri systemske blokade, danes imamo veljavne javnofinančne okvire za naslednji dve leti in Slovenija lahko zaradi tega normalno stopi v novo leto.

Kljub temu vsi vemo, da bo tudi prihodnje leto naporno, vendar zaradi tega, kar je bilo narejeno, objektivno lažje. Prvič od začetka krize imamo v rokah najnujnejše instrumente za spopad z njo. Seveda si kot predsednik vlade želim čim manj blokad, zaradi katerih je šlo doslej več kot polovica potrebne energije za spopad s krizo v nič.

Franc Jeza, slovenski literat, ki ga je iskreno domoljubje leta 1948 pognalo v izgnanstvo, kjer je do smrti živel brez slovenskega državljanstva, je v enem od svojih del zapisal: »Pridejo trenutki, ko se nas polašča občutek, da današnjega stanja ni več mogoče spremeniti, ker je že preveč zasidrano v stvarnost in psihologijo ljudi ter v njihovih življenjskih navadah. Nasprotovanje tej situaciji se zdi kot čivkanje premrlega ptiča na goli veji sredi zime. Njegovo čivkanje je popolnoma nemočno, ne more pregnati mraza in pričarati sonca. Toda nagon mu pove, da bo zima mila in da bo spet napočila pomlad, krasna, sončna, zelena pomlad in da je to v naravi stvari, neustavljivo.«

Spoštovani! Pred dvaindvajsetimi leti so vse okoliščine, tako notranje kot zunanje, govorile proti temu, da bomo dosegli samostojnost. Pa smo jo navkljub vsemu. Ker smo vanjo verjeli! Brez visokih ciljev, sprejemanja tveganja in odgovornosti za njihovo doseganje seveda ne moremo pričakovati dobrih rezultatov.

Zato ob tej priložnosti posebna zahvala vsem tistim poslankam in poslancem, delegatkam in delegatom, prvega sklica demokratično izvoljene slovenske skupščine, ki ste v tej dvorani ali nas kako drugače spremljate, ki ste pred dvaindvajsetimi leti z velikansko večino izglasovali odločitev o plebiscitu. Vam gre velikanska zahvala. Brez tega zakona ne bi bilo mogoče izpeljati te zgodovinske odločitve slovenskega naroda. In znotraj sestave prve demokratično izvoljene skupščine še posebna zahvala in čestitke poslankam in poslancem Demosove večine, ki ste na posvetu v Poljčah novembra 1990 prevzeli na svoja ramena velikansko politično odgovornost ter plebiscit kot vladna koalicija tudi predlagali. Brez tega poguma samostojne Slovenije danes ne bi bilo.

Spoštovani, Slovenija ni nastala zato, da bi v njej živeli slabše. Nihče ni glasoval za samostojno in neodvisno Slovenijo iz teh razlogov. Vsi skupaj si zaslužimo več. Zato je naša zaveza blaginja vseh državljanek in državljanov; družba, v kateri posamezniki živimo, uveljavljamo svoje talente, želje in pričakovanja, kjer vladajo sožitje, medsebojno razumevanje in zaupanje; družba, v kateri se bo končno razvila zavest, da bo vsakdo čutil odgovornost zase in tudi vsaj malo za svojega bližnjega. Zaslužimo si pravno, pravično in socialno državo, ki bo v večji meri živela življenje v realnosti in ne bo zapisana samo na papirju.

Preteklost, ki jo imamo – naj bo še tako boleča, ne moremo je spremeniti – je tudi mati naše prihodnosti. Iz nje bi se morali naučiti spoštovanja, pravičnosti in spoštovanja do resnice. Vrednot, ki ne gledajo na barvo in pripadnost, ampak na dobrobit vseh nas. Tolikokrat doslej smo dokazali, da zmoremo. Da smo sposobni priti iz najhujših preizkušenj in da smo iz takšnih preizkušenj velikokrat sposobni priti tudi močnejši. Bi imeli danes svojo lastno državo, če ne bi verjeli, da se pogum in tveganje ne splačata?

Tudi ovir in blokad je bilo v preteklosti dovolj in naj se to konča. Danes moramo sklepati prijateljstva in zaveznitva, da bomo močnejši in ustvarjalnejši. Zato že takoj, s tega mesta, odgovarjam na ponudbo novega predsednika Republike gospoda Pahorja, ki je v svojem govoru dejal, da bo poskušal povezati vse politične skupine v Sloveniji in arbitrirati, če bo potrebno, tudi med politiko in socialnimi partnerji. V imenu vlade obljubljam, da so naša vrata tako kot doslej vedno odprta. Pripravljeni smo se pogovarjati z vsemi, ki nosijo odgovornost za prihodnost Slovenije, pripravljeni usklajevati se o ukrepih, ki jih mora Slovenija še sprejeti v

naslednjih dveh letih za izhod iz krize, ponovno gospodarsko rast in da bomo postali bolj pravična država.

Verjamem, da smo tega sposobni in da smo vsak pri sebi sposobni prevzeti svoj del krivde za stanje, v katerem danes smo, in kot je bilo rečeno prej, pripravljene pozabiti nekatere zamere. Kot družba pa bomo še vedno razpeti med tistim, kar hočemo – in tega je vedno veliko več – in tistim, kar moramo. A kar se zdi danes nedosegljivo, je že jutri lahko na dosegu roke. Tukaj moramo združiti najboljše, kar premoremo kot narod, in uspeli bomo. Vse druge alternative so slabše.

Dan samostojnosti in enotnosti, spoštovani, je praznik celotne Slovenije. To je praznik ljudi, ki so v zgodovini dokazali, da ne obupamo, praznik ljudi, ki smo pogumni, ustvarjalni, ljudi, ki čutimo svojo domovino in jo želimo ohraniti prijazno, enotno in samostojno za vse prihodnje generacije, tudi za vse prihodnje generacije.

Iskrene čestitke, sodržavljanke in sodržavljanji, ob tem državnem prazniku. Želim vam veliko božičnega miru ter lepe praznike in srečno novo leto.